

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-50>

Jan GRZESIAK,

orcid.org/0000-0003-2898-4075

doktor nauk medycznych, profesor nadzwyczajny,

Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie

(Konin, Polska) jan.grzesiak@konin.edu.pl

Olha BANIT,

orcid.org/0000-0001-9002-6439

doktor nauk pedagogicznych, starszy pracownik naukowy, wiodący badacz Wydziału Andragogiki Instytutu

Edukacji Pedagogicznej i Edukacji Dorosłych im. Iwana Ziazyuna

z Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy

(Kijów, Ukraina) olgabanit@ukr.net

Ivan ZYMOMRYA,

orcid.org/0000-0003-3211-8268

doktor nauk filologicznych, profesor,

Kierownik Katedry Teorii i Praktyki Przekładu Užgodzkiego Uniwersytetu Narodowego

profesor Akademii Pomorskiej w Słupsku (Polska)

(Użhorod, Ukraina) ivan.zymorya@uzhnu.edu.ua

POLIFONICZNY CHARAKTER SZKOŁY WYŻSZEJ¹

ПОЛІФОНІЧНИЙ ХАРАКТЕР ВИЩОЇ ШКОЛИ

THE POLYPHONIC CHARACTER OF THE HIGH SCHOOL

W okresie transformacji społeczeństw, zespołów i jednostek ludzkich problematyka edukacji na poziomie szkół wyższych oraz pomnażania kompetencji u każdego dorosłego człowieka, a także przez dzieci i dorastającą młodzież, nabiera coraz większej rangi – tym bardziej w obliczu złożoności procesów zachodzących w różnych sferach życia społecznego i na różnych szczeblach edukacji. Pojawia się wręcz konieczność nieustannych modyfikacji strategii i form uczestnictwa człowieka w procesach kształtowania jego kompetencji zawodowych w kategoriach wartości odnoszących się zarówno do wiedzy, sprawności instrumentalnych, a także – a może przede wszystkim – do respektowania „pożądanych” norm zachowań stanowiących kompleks wartości. Niebagatelne znaczenie w tym zakresie posiadają oryginalne publikacje oraz rzetelne badania naukowe – na rzecz pozytywnych zmian obejmujących „sztukę” skutecznego kształtowania rzeczywistych kompetencji każdego uczestnika procesów edukacyjnych oraz nierozłącznie wartości tkwiące w medytacjach w kategoriach

mądrości (prawdy), dobra i piękna (jako wartości uniwersalnych przeciwstawianych wszelkiemu złu).

Lektura recenzowanej książki autorstwa wybitnej pedagog-specjalistki w zakresie edukacji i nauk o niej – w osobie Jany Hrycaj – była okazją do swoistej przygody intelektualnej w bliskiej nam dziedzinie naukowej, przy jednoczesnym rozumowaniu. Treść tej książki wkracza na szeroki, ale zarazem wieloaspektowy obszar kształcenia i wychow(yw)ania w relacjach interpersonalnych (w tym komunikacyjnych) w całym okresie studiowania każdego młodego człowieka przygotowującego się do kompetentnych i odpowiedzialnych zadań i wyzwań zawodowych, a zarazem społecznych. Jest to wartościowa książka nosząca znamiona monografii, która potrzebna jest nie tylko w gremiach nauczycieli akademickich, ale także może stanowić inspiracje badawcze wśród młodych adeptów nauki. Ponadto może być przydatna wielu autorytetom naukowym w obszarach organizacji i zarządzania kształcenia w szkołach wyższych czy dydaktyki akademickiej. Bowiem fenomenologia profesjonalizmu zawodowego jest znacznie bardziej oczywista, bogata i rozpowszechniona niż w przy-

¹ Грицай Я.О. Тенденції розвитку вищої освіти в Німеччині. Монографія. Ужгород: ТІМΠΑНИ, 2021. 176 с.

padku wszelkich niedoskonałości człowieka pracy (w tym studenta) – jakoby samoistnie sama z siebie dąży do objawienia się na zewnątrz oraz posiada warstwę fizjologiczną i psychiczną (na co trafnie zwraca Autorka już we wstępie książki).

W pisaniu opiniowanej książki Autorce przyświecał bardzo szlachetny cel, jakim jest uwypuklenie istoty oraz uwarunkowań edukacji w prywatnych (niepublicznych) szkołach wyższych, jako strukturalnej formy alternatywnej wobec państwowych (narodowych) uczelni, zwłaszcza uniwersytetów i wyspecjalizowanych w tradycjach różnego rodzaju wyższych szkół zawodowych. Rozważania prakseologiczne oraz aksjologiczne w tekście dzieła skupione zostały wokół uświadamiania sobie (w aspektach psychologii, pedagogiki i polityki oświatowej) istoty systemu funkcjonowania szkół wyższych typu niepublicznego, a więc sprywatyzowanego oraz traktowanego tak, aby nie był nasycony bylejąkością wobec założonego względnie optymalnego modelu edukacji na tym poziomie.

W tym kontekście nasuwa się uwaga dotycząca częściowej (nie)adekwatności treści książki do jej tytułu. Bowiem tytuł sugeruje całokształt systemu kształcenia w szkołach wyższych, a w rzeczywistości treść publikacji została ograniczona do niepublicznych/prywatnych szkół wyższych. Uwaga ta nie pomniejsza rangi publikacji – niemniej jednak stawia alternatywne podejście do problematyki sugerowanej w jej tytule.

Założone przez Autorkę cele zostały urzeczywistnione poprzez wydzielenie w strukturze książki trzech węzłowych rozdziałów, stanowiących logicznie uporządkowaną i spójną monografię o kształceniu na poziomie wyższym w trosce o jakość edukacji w kategoriach rozwoju instytucji prywatnego kształcenia w Niemczech na tle porównawczym w innych krajach Europy, a w szczególności w Ukrainie. Treści poszczególnych rozdziałów zostały skoncentrowane wokół szeroko pojętej edukacji w wyższych szkołach niepublicznych.

W rozdziale I pt. „Teoretyczno-metodologiczne podstawy badań instytucji prywatnego kształcenia wyższego w Niemczech” Czytelnik ma liczne okazje uzyskać informacje dotyczące istoty fenomenu prywatnej edukacji w strukturach edukacji na poziomie wyższym w Republice Federalnej Niemiec. Rozdział ten zawiera interesujące informacje i rozważania o metodologicznych podejściach do badań nad systemem niepublicznego kształcenia wyższego w Niemczech. Przeprowadzone zostały ciekawie ujęte analizy strony prawodawstwa oraz podstaw prawnych funkcjonowania prywatnych szkół wyższych w Niemczech na przełomie XX i XXI wieku. W rezultacie zorientować się można w mechanizmach tworzenia modelowego sytuacji (własnych czy reko-

mendowanych przez władze lokalne) w formach w poczuciu obrony oczekiwań ludzkiej godności. Nie została pominięta przy tym kategoria gniewu w sensie Gniewu Bożego.

W kolejnym rozdziale pt. „Tendencje w rozwoju instytucji prywatnego szkolnictwa wyższego w Niemczech” Autorka skupiła uwagę na politykę rozwoju oświaty i nauki na bazie prywatnego szkolnictwa wyższego w RFN. Następnie ma miejsce wnikliwa analiza procesu tworzenia sieci prywatnych szkół wyższych w Niemczech. Analiza mechanizmów i procesów funkcjonowania niepublicznych uniwersytetów oparta została na podstawach analizy historycznej źródeł natury psychologiczno-pedagogicznej, socjologicznej czy społeczno-filozoficznej. Takowe podejście pozwoliło Autorce na ukazanie nowych perspektyw badań naukowych nad kierunkami rozwoju prywatnego szkolnictwa wyższego na terenie Niemiec.

Ostatni rozdział trzeci nosi tytuł „Analiza porównawcza rozwoju prywatnego szkolnictwa wyższego w Ukrainie i w Niemczech”. Znajdujemy w nim dość interesujące analizy rezultatów postępowania badawczego Autorki nad podobieństwami i możliwościami wdrożeń pozytywnych rezultatów doświadczeń prywatnego szkolnictwa wyższego w Niemczech w wybranych zakresach i uczelniach współczesnej Ukrainy. Tezy stawiane przez Autorkę mogą być przedmiotem badań ewaluacyjnych i wdrożeń w wielu zainteresowanych krajach. Należy jednak zauważyć, że propozycje autorskie w tej dziedzinie mogą wywoływać kontrowersje – bynajmniej w kontekście wielozmiennych uwarunkowań odnoszących się do realiów oraz polityki oświatowej w poszczególnych krajach – co nie jest obojętne dla pomyślnego funkcjonowania społeczeństw, mając na względzie zróżnicowane interesy poszczególnych państw i narodów.

Ze swej strony dopatruję się zasadności i celowości wyróżnienia także środowiska kadr nauczycieli akademickich – w myśl znanej, lecz często sprowadzanej do anomii tezy w brzmieniu: „edukacja – w niej ukryty skarb”. W tym dziele wymowne i odpowiedzialne zadania przypadają nauczycielom praktykom oraz nauczycielom nauczycieli. Ponadto w dobie współczesnej, a jeszcze bardziej wobec zagrożeń w okresie panującej obecnie pandemii COVID 19, szczególne znaczenie w życiu człowieka oraz społeczności ludzkich pełnią mechanizmy oraz formy natury prakseopedagogicznej, a w tym pedagogika zdrowia, pedagogika dialogu społecznego, a także pedagogika mediów czy wszelkich form edukacji na odległość. Jako obligatoryjne znaczenie należy przypisywać doradztwu zawodowemu oraz cennym formom rzetelnej i adekwatnej pomocy psychologiczno-pedago-

gicznej udzielanej na mocy prawa oświatowego przez nauczycieli uczniom oraz ich rodzicom (we współpracy z pedagogami i psychologami). Niewiele miejsca przeznaczyła Autorka na problematykę kształcenia praktycznego pozostającego w ścisłym związku z kształceniem teoretycznym – a w szczególności kształtowania kompetencji studenta w systemie praktyki zawodowej oraz ram kwalifikacji w kontekście procesu Bolońskiego oraz czterech filarów edukacji wyróżnionych w raporcie UNESCO pod przewodnictwem Delorsa.

Na zakończenie swoich rozważań Autorka dokonuje syntetycznego podsumowania oraz uogólnienia wraz z dezyderatami ma rzecz poprawy egzystencji uczestników procesów edukacyjnych w systemie prywatnego szkolnictwa wyższego w sensie podmiotowego panowania nad sobą. Wysoce wymowną rangę należy nadać autorskiej myśli zawartej w akapicie następującej treści: „*Ukraina i Niemcy włączają się w przestrzenie edukacyjne szkół wyższych na kanwie systemu punktów kredytowych ECTS dla zaliczenia wydzielonych modułów, stażów i prac kwalifikacyjnych w innych uczelniach w czasie semestru czy roku studiów. Potwierdza to i ukazuje zarazem możliwości podwyższania jakości usług edukacyjnych, rozszerzania współpracy międzynarodowej uczelni i tym samym mobilności akademickiej studentów*” (s. 131).

Autorka wykazała się dużą wnikliwością i znanstwem w dokonywaniu szczegółowych analiz zebranych materiałów w toku długoletniej posługi nauczycielskiej oraz w roli cenionego wychowawcy i organizatora edukacji młodego pokolenia. Jest też niewątpliwie ważkim głosem w dyskusji nad kształtem, uwarunkowaniami, a także nad skutecznością kształtowania kompetencji studentów w uczelniach i w ośrodkach prywatnych – zwłaszcza w kontekście ograniczania a raczej likwidowania patologii i anomii w praktyce edukacyjnej.

Książka charakteryzuje się czytelnością i przejrzystą strukturą, problemowym oraz logicznym układem treści; posiada wyrazisty kształt tematyczny. Rozważania w poszczególnych rozdziałach i podrozdziałach obfitują w cytowane teksty skądinąd bardzo istotne i ważne, przy czym więcej uwagi można było przywiązać do badań jakościowych nad efektami kształcenia w przestrzeniach określonych przedmiotem monografii, a także do wartościowania i wysuwania własnych tez i rekomendacji w wymiarze aksjologicznym, czy pedeutologiczno-metodycznym.

Jest to książka bardzo potrzebna nie tylko ze względu na jej walory teoretyczne, ale także z uwagi na jej wymowę prakseologiczno-docymologiczną. Przygotowywanie studentów do pracy w zawodzie w toku studiów skorelowanych z wysokojakościową

praktyką zawodową opartą na mentoringu, winno prowadzić do „udanego” startu w procesach edukacyjnych oraz do dalszego pomnażania kompetencji nabytych w toku studiów, a także do rozwoju i awansu zawodowego. W tym kontekście szczególnie wysoką rangę należy przypisywać oraz nadawać profesjonalnym formom wspierania i wspomagania nauczycieli akademickich w pełnieniu przez nich niezwykle złożonych i odpowiedzialnych ról zawodowych doniosłych społecznie. Na szczególne podkreślenie zasługują inicjatywy organizowania sympozjów, dialogicznych spotkań naukowo-metodycznych i wydawania publikacji wiodących ku rzeczywistej (nie upolitycznionej) dobremu zmianom. Zmianom polegającym na rzeczywistej poprawie jakości edukacji w ogóle – zarówno w uczelniach publicznych jak i prywatnych. Tym i innym wyzwaniom może służyć opiniowana książka, w której łatwo jest dostrzec bardzo szlachetny cel, jakim jest wspieranie nauczycielom w radzeniu sobie z wyzwaniami i zadaniami, jakie stawiane są przed nimi w sensie wysokiej jakości edukacji dzisiaj – jutro i pojutrze. Rozważania aksjologiczne w tekście tej książki wokół poprawy jakości pracy nauczycieli i uzyskiwanych przez nich efektów edukacyjnych nie były założone celami rozprawy i stąd nie znalazły odbicia w treści książki. Zagadnienie to sugeruję do ewentualnego uwzględnienia w kolejnych wydaniach tej publikacji.

W doborze literatury naukowej Autorka zadbała o rzetelną selekcję podstaw teoretycznych z wielu dziedzin nauki, szczególnie z zakresu nauk o edukacji oraz o zarządzaniu oświatą. W bibliografii zostało ujętych niemalże 200 pozycji, co zajęło w książce prawie 15 stron tekstu w pojedynczej interlinii. Na poszczególnych stronicach występuje imponująca ilość odwołań, których łącznie w książce jest ponad 500, przy czym wiele z nich zawiera więcej niż jedno źródło. Odnosnie norm odnoszących się do wykazu cytowanych pozycji bibliograficznych sugeruję uwzględnić ujednolicone zasady określone w systemie APA (zwracam na to uwagę ze względu na fakt wydania tej książki w 2021 roku). Szkoda, że w edycji końcowej nie była konsekwentnie przestrzegana kolejność alfabetyczna w zamieszczonym spisie literatury.

Warto podkreślić: Jana Hrycaj ma ponad 20 publikacji książkowych, w tym zbiór własnych niemieckich przekładów cyklu opowiadań i powieści Mykoły Zymomryi (Mykola Zymomrya. Beobachtungen aus dem Gruenen. Übersetzung aus dem Ukrainischen ins Deutsche von Yana Hrytsai. Heidelberg, 2021).

Konkluzje końcowe

Kompleksowe spojrzenie na recenzowaną książkę pozwala na stwierdzenie, że posiada ona bezsporne wartości teoretyczno-utilitytarne. Jej lektura pobudza

do poszerzonych refleksji oraz stawiania pytań, zaś wskazane przeze mnie sugestie i propozycje uzupełnień mają jedynie znaczenie dopełniające do posiadanych już wysokich wartości teoretycznych i utylitarnych tej książki.

Cenimy sobie niezmiernie, że było nam dane mieć dostęp do tej nader cennej pozycji wydawniczej. Jej lektura zainspirowała np. mnie, Jana Grzesiaka, do wielu przemyśleń naukowych i edukacyjnych w odniesieniu do reform szkolnictwa wyższego przeprowadzanych w Polsce. Dodam, że będąc nauczycielem akademickim w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a także w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej (od 1998 roku), miałem liczne okazje prowadzić zajęcia ze studentami wielu uczelni niepublicznych w Polsce. Z dumą odnoszę się do tego, że moja aktualna uczelnia z dniem 1 marca 2022 roku na mocy decyzji władz centralnych będzie funkcjonować pod znamienną nazwą „Akademia Nauk Stosowanych w Koninie”. Stało się to między innymi dzięki wysokiej jakości kształcenia w dotychczasowym funkcjonowaniu tej młodej uczelni (powstałej w 1998 roku). Wskutek transformacji liczba uczelni prywatnych w Polsce na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci wynosiła nawet ponad 320, w których okresowo ponad jedna trzecia ogółu polskich

studentów studiowała w uczelniach o profilu praktycznym (zawodowym). W aktualnej rzeczywistości na polskim rynku edukacyjnym znajduje się ponad 200 uczelni niepublicznych, wśród których wiele posiada wysokie notowania w rankingach krajowych i w Europie. W każdym jednak przypadku należy zwracać uwagę na fakt, iż to przecież kadra dydaktyczna stanowi główny czynnik w poprawie jakości kształcenia i kształtowania kompetencji wysoko jakościowych specjalistów.

Wobec wysokich wartości treści recenzowanej pozycji wydawniczej wyrażamy pogląd, że przedstawione w niej analizy i wywody naukowe stanowią niewątpliwie przyczynę do kontynuacji badań naukowych nad tą problematyką doniosłą w wymiarze międzynarodowym. Z tych i innych względów książka ta winna znaleźć eksponowane miejsca w bibliotekach, szkołach, uczelniach, zwłaszcza w uczelniach zawodowych, a także w podręcznych zasobach władz centralnych i regionalnych (lokalnych). Rekomendujemy ją przede wszystkim wobec pedagogów, pracowników nauki i nadzoru pedagogicznego, a także nauczycieli akademickich i studentów, nie pomijając przy tym księgozbiorów indywidualnych zainteresowanych tą problematyką Czytelników.